

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΕΘΚ132

Μάθημα 2: Ζητήματα βιβλιογραφικής επισκόπησης

Ο σκοπός του μαθήματος είναι να συζητήσουμε το ζήτημα της βιβλιογραφικής επισκόπησης και να δούμε τρόπους αναζήτησης βιβλιογραφίας

Τι πρέπει να γνωρίζετε**1) Τι είναι η βιβλιογραφική επισκόπηση**

Φυσικά το πρώτο βήμα για την πραγματοποίηση μιας έρευνας είναι ο προσδιορισμός του θέματος, το οποίο θα πρέπει να διατυπωθεί με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη σαφήνεια.

Κριτήρια επιλογής του θέματος

- α) προσωπικό ενδιαφέρον του ερευνητή
- β) πρωτοτυπία του θέματος
- γ) χρησιμότητα της μελέτης
- δ) οικονομικοί πόροι και χρόνος

Το επόμενο βήμα μετά τον προσδιορισμό του θέματος είναι η **βιβλιογραφική επισκόπηση**. Επισκόπηση (ή ανασκόπηση) σημαίνει “συνοπτική εξέταση ή παρουσίαση αυτών που έγιναν στο παρελθόν”. Συνεπώς τα βήματα της βιβλιογραφικής επισκόπησης είναι η συλλογή, η μελέτη και η κατανόηση καθώς και η παρουσίαση των βασικών συμπερασμάτων σχετικών με το αντικείμενο της έρευνας από επιλεγμένες δημοσιευμένες πηγές. Η βιβλιογραφική αναζήτηση επικεντρώνεται κυρίως σε επιστημονικά βιβλία, άρθρα περιοδικών και μελέτες, όμως, μπορεί να χρησιμοποιήσει και ποικίλο άλλο υλικό πληροφόρησης, όπως πχ. ιστοσελίδες. Η μελέτη του υλικού βοηθάει τον ερευνητή να οργανώσει στο μυαλό του το θέμα, να δει τι έχει γίνει μέχρι σήμερα, πως μπορεί να προσεγγίσει το ερευνητικό του θέμα κτλ. Τέλος, η παρουσίαση των κεκτημένων της έρευνας στη βιβλιογραφική επισκόπηση περιγράφει στον αναγνώστη το θεωρητικό υπόβαθρο και τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών για το υπό εξέταση θέμα.

2) Ποια είναι τα βήματα της διαδικασίας της βιβλιογραφικής επισκόπησης

1. αναζήτηση βιβλιογραφίας (επιστημονικά άρθρα, βιβλία, μελέτες κτλ.)
2. κριτική μελέτη του παραπάνω υλικού
3. καταγραφή και παρουσίαση των κεκτημένων της έρευνας (σύνταξη κειμένου βιβλιογραφικής επισκόπησης)

Η βιβλιογραφική επισκόπηση είναι μια εξαιρετικά επίπονη διαδικασία, απαιτεί μέθοδο, χρόνο και εμπειρία. Είναι όμως μια συναρπαστική διαδικασία για τους ερευνητές.

Ας δούμε ένα-ένα τα βήματα της βιβλιογραφικής επισκόπησης

ΒΗΜΑ 1. ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Πως γίνεται η αναζήτηση βιβλιογραφίας

Η αναζήτηση μπορεί να γίνει από καταλόγους βιβλιοθηκών, από βάσεις δεδομένων, μηχανές αναζήτησης στο διαδίκτυο κτλ. Ένας τρόπος για να εστιάσουμε την αναζήτηση μας είναι να χρησιμοποιήσουμε λέξεις-κλειδιά (δηλαδή ένα σύνολο από όρους που αντιπροσωπεύουν το θέμα της έρευνας).

1. αναζητώντας ένα συγκεκριμένο βιβλίο ή ένα επιστημονικό άρθρο το οποίο γνωρίζουμε ότι σχετίζεται με το θέμα της έρευνας μας

Αν γνωρίζουμε τι ψάχνουμε, ξεκινάμε από τη βιβλιοθήκη.

2. αν δεν γνωρίζουμε κάτι συγκεκριμένο και ξεκινάμε την αναζήτηση από το σημείο μηδέν

1) από μηχανές αναζήτησης όπως το Google (ή ειδικότερα για επιστημονικές δημοσιεύσεις το Google Scholar)

2) από τις δυνατότητες που παρέχει η βιβλιοθήκη του Παν/μιου (για online αναζήτηση από το σπίτι σας, πρέπει να συνδεθείτε με vrn). Μια πρόταση είναι να χρησιμοποιήσετε τον Σύνδεσμο των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών <http://www.heal-link.gr/>. Στις βάσεις δεδομένων θα βρείτε και τη δημοφιλή βάση **scopus**. Επίσης, βάσεις ανοιχτής πρόσβασης είναι οι εξής: Directory of Open Access Journals (www.doaj.org) και Social Science Research Network (www.ssrn.com)

3) από ιστοσελίδες ερευνητικών κέντρων ή οργανισμών (π.χ. ΕΚΚΕ), ή όσον αφορά στατιστικά δεδομένα, για παράδειγμα από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ.

ΚΑΠΟΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΦΑΝΟΥΝ ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

- 1) αν θέλετε να αναζητήσετε μια φράση τοποθετήστε την σε εισαγωγικά “ ”
- 2) όταν διακρίνετε ένα χρήσιμο βιβλίο ή άρθρο εξετάστε τη βιβλιογραφία που αυτό χρησιμοποιεί
- 3) αν δείτε ότι γίνεται συχνή αναφορά σε κάποιο άρθρο, αυτό πιθανώς σημαίνει ότι το άρθρο αυτό είναι κεντρικής σημασίας. Βρείτε το.

ΑΣΚΗΣΗ 1

Θα επισκεφτούμε τις ιστοσελίδες της ΕΛΣΤΑΤ και του ΕΚΚΕ για να εξερευνήσουμε τι άλλο υλικό υπάρχει εκεί. Ειδικότερα, στην ιστοσελίδα του ΕΚΚΕ θα δούμε επιστημονικά άρθρα στο περιοδικό “Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών”.

ΑΣΚΗΣΗ 2

Θα αναζητήσουμε ένα επιστημονικό άρθρο για το θέμα 'πολιτική συμμετοχή' (political participation)

ΒΗΜΑ 2. ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Πως μελετάμε το υλικό μας

Φυσικά η διαδικασία της μελέτης της βιβλιογραφίας είναι επίπονη και χρονοβόρα. Είναι απαραίτητο όταν μελετάμε πχ. ένα επιστημονικό άρθρο να καταγράφουμε κάποια βασικά στοιχεία. Για παράδειγμα, ποια είναι ο σκοπός της έρευνας που διαβάζουμε, η μέθοδος που εφαρμόζει ο ερευνητής/ες και τα βασικά συμπεράσματα.

ΚΑΠΟΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΦΑΝΟΥΝ ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

- 1) ξεκινήστε από την περίληψη ενός άρθρου ή από τον πρόλογο και το αρχικό κεφάλαιο ενός βιβλίου
- 2) καταγράψτε τα κύρια χαρακτηριστικά της επιστημονικής εργασίας που μελετάτε

Για παράδειγμα

Στοιχεία του Άρθρου	σκοπός	μέθοδος	συμπέρασμα
Συγγραφείς			
Τίτλος			
Που έχει δημοσιευτεί			

ΒΗΜΑ 3. ΣΥΝΤΑΞΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗΣ

Πως συντάσσουμε την βιβλιογραφική επισκόπηση

Αφού έχουμε μελετήσει ένα ικανό αριθμό πηγών, συντάσσουμε ένα κείμενο που αναφέρει τα γενικά χαρακτηριστικά του ερευνητικού θέματος όπως παρουσιάζονται στη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία, τις επιμέρους διαστάσεις του, τα σημαντικότερα ευρήματα, τα κενά και τα ανοιχτά θεωρητικά ζητήματα κτλ. Ωστόσο, στη βιβλιογραφική επισκόπηση δεν αναφέρουμε τα πάντα που έχουμε διαβάσει αλλά σκεφτόμαστε κριτικά και εστιάζουμε σε εκείνα τα σημεία που σχετίζονται περισσότερο με το σκοπό της δικιάς μας έρευνας και συνδέονται με τα ερωτήματα που εμείς θα θέσουμε στη συνέχεια.

- Το κείμενο της βιβλιογραφικής επισκόπησης πρέπει να έχει οπωσδήποτε παραπομπές. Αυτό σημαίνει ότι όταν αναφέρουμε κείμενα ή ιδέες ενός άλλου συγγραφέα πρέπει να αναφέρουμε και την αντίστοιχη πηγή. Για παράδειγμα , δείτε στο άρθρο που εντοπίσαμε την πρώτη πρόταση της εισαγωγής.

- Στη συζήτηση για τη σχέση κοινωνικής διαστρωμάτωσης και πολιτιστικής κατανάλωσης, οι κοινωνιολόγοι έδωσαν έμφαση στη μουσική περισσότερο ίσως από κάθε άλλον πολιτιστικό τομέα (Peterson 2005, Coulangeon και Lemel 2010).
- όταν τα κείμενα και οι ιδέες ενός συγγραφέα χρησιμοποιούνται χωρίς να γίνεται αναφορά στην πηγή θεωρείται **λογοκλοπή**
- αν γίνεται άμεση παράθεση από ένα κείμενο, θα πρέπει να γίνεται σε μονά εισαγωγικά. Αν όμως η παράθεση είναι σχετικά εκτενής (άνω των 40 λέξεων), θα πρέπει να παρουσιάζεται σε μια παράγραφο που θα ξεκινά πιο μέσα από τον κορμό του κειμένου και σε αυτή την περίπτωση δεν χρειάζονται εισαγωγικά.
- Οι βιβλιογραφικές αναφορές της εργασίας παρουσιάζονται στο τέλος (ανάλογα με το στίλ του εντύπου που ενδιαφέρεται να δημοσιεύσει, πχ. APA, Harvard κτλ). Για παράδειγμα

Βιβλιογραφία

Peterson, R. (2005). Problems in comparative research: The example of omnivorousness. *Poetics*, 33, 257-282.

